

Om Høravlen i Belgien.

I de sidste 50 Aar har der hyppigen viist sig i Belgien Tidspunkter, som have været ugunstige for Landets Høravl, med hvad dermed staaer i Forbindelse i industriel Henseende, især efter 1830, hvorfor Regjeringen, som et Middel til at modarbejde dette, i 1834 forhøiede Indførselstolden paa Lærred.

Denne Hjælp var imidlertid forbigaaende, og i 1838 og 1839 indkom til Kamrene mange Klager over Høravlens og Linnedvævningens Forsald, samt Forslag til begges Ophjælpning.

Regjeringen, som tilfulde indsaae Høravlens og Linnedvævningens Bigtighed for Belgien, udnævnte derfor i 1841 en Commission, som det blev overdraget at undersøge Alt, hvad der staaer i Forbindelse med Høravlingen og Hørrøns Forædling, saavel med Hensyn til Agerbruget, som til Industrien og Handelen, samt derpaa indkomme med Beretning om Aarsagerne til disse Næringsveies Forsald og om Midlerne til at ophjælpe dem.

Beretningen er bekjendtgjort ved Trykken: *Enquête sur l'industrie linière*. Af denne meddeles her, hvad vedkommer Høravlen.

De belgiske Provindser bestaae af noget over 1½ Million Hectars*) Moieland, hvoraf $\frac{1}{6}$ er besaaet med Hør.

*) 1 Hectar = 25,382 danske □ Alen.

Efter det besaaede Areal's Størrelse følge Provindserne i følgende Orden efter hverandre: Ost-Flandren, Vest-Flandren, Hennegau, Brabant, Antwerpen, Limbourg, Namur, Luxembour, Lüttich.

Af disse Provindser er Høravlen meest udbredt i Distrikterne: Courtrai, Termonde, St. Nicolas, Thielt, Roulers, Gent, Brygge.

Siden 1825 er Høravlen i Gjennemsnit bleven staaende paa eet og samme Punkt med Hensyn til Productionens Mængde; men der er Distrikter, hvor den har aftaget, andre derimod, hvori den har tiltaget.

De Undersøgelser, som Commissionen anstillede med Hensyn til Høravlen, rettede sig fornemmeligen mod følgende Punkter:

- 1) Er Høravlen fordeelagtig? for hvem, og af hvilken Grund?
 - 2) Hvorfor er den ikke overalt udbredt?
 - 3) Hvor Avlen er i Tiltagende, hvad er Aarsagen dertil?
 - 4) Hvor den er i Aftagende, hvad er Grunden dertil?
- 1) Er Høravlen fordeelagtig? for hvem, og af hvilken Grund?

For at denne Avl kan være fordeelagtig udfordres:

En særegen beskaffen Jordbund, gode Kundskaber til Agerbruget, et gunstigt Veirlig, en talrig og fløgtig Befolkning, som er beredt til at gaa i Detail med enhver Ting, en passende Fordeling af Landeiendomme, en stadig og saameget mulig fletter Afsetning.

Under saadanne Omstændigheder bliver Høravlen fordeelagtig for Grundeieren, Forpagteren, den arbejdende Klasse og hele Landet.

For Grundeieren er Høravlen fordeelagtig paa Grund af at den forbedrer Jorden; hvor den drives, giver den Eiendommen en større Værd end enhver anden Dyrkning.

For Forpagteren fordi den, idet den forbedrer Jorden, ogsaa lader ham deeltage i de dermed forbundne Fordele; den Høst, som følger efter Hørrønnen, er rigere og bedre. Det erkjendes, at Hørrønnen Dyrkning udfordrer et stort Forstud, og at Dyrkeren, naar Høsten flaaer Feil, (der maa ikke regnes paa meer end een god Høst af trende), er sat i Udgifter; men det hænder dog sjældent, at Produktet, hvorledes Høsten end har været, ikke dækker Udlæget; endeel af det gjenvindes ved den næste Høst. Skal Høravlen lykkes, udfordres at Jorden dertil omhyggeligen er behandlet, og det flere Aar forud, ligesom at Hørrønnen gives en regelmæssig Følge i Sædskiftet; i samme Grad som Hørrønnen behandler Jorden omhyggelig, i samme Grad bliver Avlen fordeelagtig for ham. Den er mindre fordeelagtig for den Landmand, som bortleier sin Jord dertil, end for den, som sælger Hørrønnen paa Roden; den er fordeelagtigere for den, som sælger sin Høst skjøttet, end for den, som skiller sig ved den forinden Høstningen. Fordeelagtigst er den for den, som ikke alene selv avler Hørrønnen, rødder, bryder, skjøtter og hegler den, men ogsaa lader den spinde og det

Spundne forvæve af sin Familie og sit Huustyende; thi paa denne Maade kan enhver Tid benyttes, saavel Sommer som Vinter.

For den arbejdende Klasse, fordi Hørens Behandling, med hvad dertil hører, udfordrer en meget større Menneskekraft, end de andre almindelige Landvæsens-Sysler.

For hele Staten. I Belgien skaffer Høren Levebrød for Spinderne, Bæverne, Nebflagerne, Lærredshandlerne, for dem, der udføre UvSENS Produkter, for Commissionairerne, Mæglerne og Skibscheberne. Dersom Belgien ei avlede Hør, vilde flere af disse Næringsveie enten ei finde Sted, eller i det mindste ei skaffe saa mange af deres Udøvere Underhold; andre af dem skulle være nødte til at lægge til det raa Materiales Priis Omkostningerne ved Transport og Commission, for at lade det indføre fra Udlandet.

2) Hvorfor er Høravlen ikke udbredt overalt?

Saafernt det er rigtigt, at flere Omstændigheder maae finde Sted, hvis Høravlen skal lykkes, maa det ogsaa erkjendes, at hvor nogle af disse Omstændigheder mangle, maa Fordelen ophøre eller formindskes.

I det Efterfølgende skal vises, hvilke disse Omstændigheder ere, og hvorfor de ere nødvendige. Der udfordres:

a) en særegen beskaffen Jordbund.

Høren er en Plante med Hjerterod, som trænger

15 til 18 Tommer ned i Jorden, og som i 4 Maa-
 neder bringes til Modenhed. Den udkræver derfor en
 dyb Jordbund af middel Tæthed, muldet, godt skjernet,
 og som tillader Roden at trænge saa dybt ned den
 vil, og dens Trævler at udbrede sig. Jorden maa
 være frugtbar og frisk, for at dens nærende Safter
 kunne komme Trævlerne tilgode; den maa tillige være
 tilstrækkelig fugtig, for at dens Safter kunne forene
 sig med Trævlerne. Det Slags Jordbund, som er
 kjendt under Navn af Rugjord, er den bedste til Hør-
 ren, da den hverken er for tæt eller for løs; den hol-
 der Fugtigheden ikke for længe, men heller ikke i for
 kort Tid; Regnvandet, den atmosfæriske Luft, Plan-
 tens fine Trævler gjennemtrænge den ligegodt. I
 samme Grad som Leer eller Sand ere de fremhersken-
 de, bliver Jorden mindre skiftet til Hør. Den lykkes
 derimod meget godt i gamle oppløiede Frugthaver, og
 i lignende Skovjord, efter at denne forud har været
 dyrket i 3—4 Aar. Der er to Aarsager til at Hørrer
 lykkes der; den lange Tid, i hvilken Hørrer kan an-
 tages ikke at have voret der, og den Muldjord, som
 af Planterevninger er dannet paa Overfladen.

I stærk, feed, fugtig Jordbund, kan Hørrer blive
 meget lang i et tørt Aar; men Taven bliver aldrig
 meget fin; i sandet Jord kan Hørrer lykkes i et regn-
 fuldt Aar, indtil en vis Grad; men den bliver ikke
 meget høi, hvorimod Taven bliver silkeagtig og blød.

b) Kundskab til Agerbruget. Uagtet god
 Rugjord, som er tilstrækkelig dyb, og hviler paa et

Underlag, der er gjennemtrængeligt for Vand, uden at tabe det for let, er den bedste til Høraavl, kan ogsaa andet Slags Jord saaledes forbedres, at det kan frembringe Hør og dertil god Hør; men ethvert Slags Jord udfordrer sin særegne Gjødsel, Bearbejdning, Sædskifte og Frø; jo større Kundskab man derfor har til Agerbruget, desto mere lettes Kundskab til Ovenstaaende.

c) Gunstigt Veirlig. Et for fugtigt eller for tørt Klima ere begge til ligemeget Hinder for god Høraavl. Stærk Blæst og Storm ere ogsaa skadelige og gjøre Afbræk i de Udfigter til den Fordeel, som Avlen ellers vilde yde.

d) En stor til Høraavlen skicket Folkmængde. En saadan findes paa de Steder, hvor denne Avl dyrkes. I England og Skotland dyrkes mindre Hør end i Irland, fordi Landbefolkningen paa hine Steder er mindre stor end her, Arbejdslønnen af den Grund høiere, og fordi Forpagterne ikke paa hine Steder ville sysselsætte sig med saadanne i Detail gaaende Forretninger, som de Høraavlen udtræver. Holland og Irland have en talrig Landbefolkning; men man er enig i, at den ikke er saa flittig, som den Belgiske og ikke lader sig nøie med saa liden Løn, som denne, hvilket igjen maa have Indflydelse paa Hørens Pris.

e) Smaa Jordeiendomme. Hør skifter sig ikke til at dyrkes i det Store, da megen Detail ikke hermed kan forenes. Høraavlerens Fordeel tiltager i samme Grad, som hans Høraavl aftager i Udstrækning.

3 og 4) Hvor Avlen er i Tiltagende, hvilke ere Aarsagerne dertil? hvor den er i Aftagende, hvilke ere Grundene dertil?

I Foreningen eller Manglen af de Omstændigheder, som begunstige Høravlen, ere disse Spørgsmaale allerede besvarede.

For Belgiens Bedkommende er Høravlen af disse Aarsager betydeligen aftagen i Hennegau, Brabant, Namur og Lüttich, ligeledes i nogle Dele af Flandren, hvorimod den betydeligen er tiltagen i Provindsen Antwerpen, i Arrondissementerne Termonde, St. Nicolas, Brygge, Ostende og Ypern. Høravlen er i Stillestaaende i Distrikterne Courtrai, Tournai og Thielt.

Til Aarsagerne til Formindskelse i Høravlen høre isøvrigt:

Stor Usikkerhed i Søgningen efter ordinair Hør. Snart søges den fra England, snart ikke. Denne Sort Hør finder Concurrence i den østersøiske Hør.

Den walloniske Hørs mindre gode Beskaffenhed.

I nogle Egne af Hennegau var der tilforn en udbredt Linnedvævning; Landmanden forarbejdede selv sin Hør, eller ogsaa folgte han sin Høst til Bævere, som boede paa samme Steder som han. Fabrikationen har ophørt, Bæverne ere ødelagde eller bortflyttede. Af Mangel paa Marked har Affætningen ophørt at være sikker og stadig, og Landmanden har derfor fundet større Fordeel af at dyrke Korn.

Hvor derimod alle de for Høravlen gunstige Omstændigheder findes forenede, der erkjendes det ogsaa, at den er i Tiltagende.

Hørrens Dyrkning.

Commissionens Beretning indeholder meget lidet om denne Gjenstand; nogle af de vigtigste Punkter herom ere følgende:

Til Gjødning vælges af det Slags, som er meest passende for den Jordbund, hvori Hørren skal saaes. Der gjødes i Belgien med Hønsesøg, almindeligt Møg, Aske, Diefager, flydende Møg, Gadeskarn, m. m. Diefager af Hampesrø og Røesrø fremstynde Modenheden og gjøre Hørren finere; de af Raps ere for kolde, og gjøre Hørren ikke tilstrækkeligen fin.

At der anvendes saamange Slags Gjødning hidrører fra de forskjellige Slags Jordarter, fra locale Omstændigheder, som forhindre fra altid at erholde en og samme Slags Gjødning og fra Høravlerens større eller mindre Kundskab om den for Hørren meest passende Gjødningssmaade.

Frøets Saaening skeer til forskjellige Tider i Slutningen af Marts eller i Begyndelsen af April, eller ogsaa i Løbet af Mai Maaned. Den Hør, som er saadet i Marts Maaned, kaldes „gammel Hør“, og er den bedste. Høravleren udsætter ikke Saaeningen til Mai Maaned, med mindre Aarstidens Bestaaffenhed fordrer det, eller Jorden er for stærk og fugtig, eller han vil spare paa Gjødning. Mai Maanedes Hør er aldrig saa fin, som Marts Maanedes. Denne bruges til fint Væred, hiin til grovt. Er Jorden af bedste Slags og er Sædskiftet passende, avles dobbelt saamegen Hør, naar den saaes i Marts Maaned, som

naar den saaes i Mai. I første Tilfælde er man sikkrere paa et godt Udfald, og vil Frøet ikke ret spire, er der Tid endnu til at saae paany.

Sædskifte. Alle Høravlere ere enige i, at mellem tvende Høste af Hør paa een og samme Ager, maa der hengaae et vist Antal Aar, forskjelligt efter de locale Omstændigheder. For en Snees Aar siden kom Hørren først hvert 14, 15—16 Aar paany paa en Ager, men formedelst dens stigende Priis er heri skeet Forandring. Nu er Mellemtiden ofte indskrænket til 5 eller 6 Aar; men for at Høsten alligevel skal blive ligesaa god, som forhen, anvendes meer Arbeide med Jorden og en større Mængde Gjødning; hvert 8—9 Aar er dog endnu det Almindeligste.

Sædvanligviis saaes Hør efter Havre.

Hørplantens Behandling.

I Belgien skjælnes mellem tvende Slags Høravlere: den ene tilbereder og besaaer Jorden og høster for egen Regning; den anden bestaaer af Landmænd, som, efterat have tilberedt og gjødet Jorden, udleie den til Hørtilberedere, som levere Frøet og siden høste for egen Regning og Risiko.

Almindeligen erkjendes, at en god Rødning har stor Indflydelse paa Hørens Bestaaffenhed. Rødningen foretages enten i rindende eller i staaende Vand, eller ogsaa ved at udbrede Hørren paa Enge.

Rødning i rindende Vand foretages iffun i de Distrikter, som gjenemskjæres af Floden Lys, især i Distriktet Courtrai.

Ved intet Slags Rødning bliver Hørrcn saa god, som paa denne Maade, hvilket hidrører fra Vandets særegne Bøffaffenhed i denne Flod, da det Samme ikke i den Grad er Tilfældet ved Rødningen i Belgiens andre Floder, ikke engang overalt i Floden Lys. Jo nærmere den franske Grændse, jo bedre rødnes i dens Bænde, paa Grund af deres Klarhed; men den røddede Hør maa gjæmmes et Aar, førend den brydes, for at gjenvinde den Bløthed, som den taber i rindende Vand. Jo længere den henligger, jo bedre. Der ere de, som ikke sælge deres Hør, førend den har ligget i 3 Aar, hvorved den vinder ikke alene i Fjinhed, men ogsaa i Bægt. Imidlertid maa det være god, stærk Hør, som rødnes i rindende Vand, og ikke Hør, som er avlet i let, sandet Jord. Det rindende Vand bør isvrigt være fuldkomment klart, da herved opnaaes den Hvidhed, som søges af saa Mange, og have jævnt Fald, da stærk Strøm vilde ødelægge Hørrcn, uden at rødde den, og saameget muligt stadig Vandhøide, da altfor pludselig Afsværling gjør Rødningen usikker.

At rødde i staaende Vand bruges i begge Flandrene, i Distriktet Mecheln, i Provindsen Antwerpen, især i Distrikterne Termonde og St. Nicolas; men det skeer ikkun med grøn Hør, som ikke kan taale andre Rødningsmaader. For den Hør, som spindes paa Maskine, udgjør det en Forskjel af 50 pCt., om den er tørret førend Rødningen eller ikke. Hør, røddet grøn, har hverken den fornødne Styrke eller Farve.

3 Bølle, i Waels Landet, hvor det antages, at

Rødning i staaende Vand udføres bedst, skjelnes mellem to Slags Rødning, den blaa og den gule. Den blaa hidrører fra Dyndet i Graven, den gule fra en leeragtig Bund. Den blaa Rødning giver $\frac{1}{2}$ større Bægt. Den gule kan forbedres, ved at nedkaste i Graven Almetra, tilligemed Blade og Blomster af Balsmuc. Den blaa Rødning er gunstigere for Blegen. I Graven henlægges Hørrer 8—14 Dage.

Hvor der er meget Hør at rødde, sættes den Iodret ned i Graven med Rødenden opad; men dette erkjendes for ikke at være saa godt, som naar den ligger vandret, da den derved bliver blødere.

Hør, rødnet i staaende Vand, er blødere end den, der er rødnet i rindende; men den er ikke saa stærk. Man har fundet, at medens Hør fra Courtrai har en Styrke af 90°, har den fra Landet Waels ifkun 62°. Ved dette Slags Rødning kommer det især an paa Balget af Graven, paa Vandets Reenhed, og paa at anvende endnu større Paapasenhed, end ved Rødning i rindende Vand eller i den nedenfor omtalte Dugrødning. Graven maa ikke være i en Jord, som indeholder Jernpartikler; thi disse ere til Hinder for Blegning. Graven maa heller ikke bruges meer end een Gang; idet mindste maa den renses, for hver Gang den er brugt.

Eng eller Dugrødning anvendes især i Hengau, Namur og paa nogle enkelte andre Steder. Til dette Slags Rødning maa Hørstraact være tørret forud, men med Hensyn til denne Tørring gjøres den Forskjel mellem det til Rødning i rindende Vand be-

stemte, og denne, at til hiin er Straaet gjemt eet Aar. Dugrødning foretages enten om Eстераaret eller næste Foraar. I dette Tilfælde paaftaae Nogle, at Hørrer bliver hvidere og bedre. Denne Hør kaldes Marts Maanedes. Bruges Eстераars Rødning, henlægges Hørrer 3 Uger paa Engen, for at tørres, og 3 andre Uger for at røddes. Der paaftaaes, at Englænderne ikke ville ksjøbe dugrøddet Hør.

Der er imidlertid de, som forsvare denne Rødningsmaade, da Erfaringen skal have lært, at Garn af dugrøddet Hør er stærkere end andet, hvorfor det søges til Forfærdigelse af Duge, Servietter eller overhovedet til alt det, som udfordrer megen Styrke. Lærred af saadant Garn skal ogsaa bleges bedre. Dog nægtes ikke, at Udfaldet af denne Rødningsmaade berøer meer end de andre paa Veirliget; Hørrer bliver ikke eens røddet; Garnet, spundet deraf, bliver fleerfarvet, har meer eller mindre mørke Pletter, som hidrøre fra Jernpartikler i Jorden. Man bør derfor ikke anvende den, uden hvor locale Omstændigheder gjør det fornødent.

De nødvendigste Betingelser for Dugrødning ere: en Eng eller endnu bedre en Klovermark, paa hvilken Hørstraaet kan spredes; dernæst megen Omhyggelighed med Hørrers Spredning og Benden, saa at de nederste og øverste Straae kunne blive ligeligen røddede.

Brydning. God Rødning bevarer Hørrers Qualitet; god Brydning hjælper paa Quantiteten.

Naar Hørrer er røddet og tørret, brydes den, enten for Haanden eller paa en Mølle. Den

første Maade skal give den bedste Hør, den sidste den største Mængde, hvorfor hiin er fordeeltigt for Hegleren, denne for Høravleren. Mod Brydning paa Mølle indvendes, at Hørren lider meer end ved hiin Brydning, og der bliver større Mængde Affald. Nyere Tider har der dog hævet sig mægtige Stemmer til Fordeel for Møllebrydning, saavel i Tydskland, som i Frankrig og Irland; især roses en af Kuthe i Würtemberg opfundne Mølle, da den med godt Kjøb forbinder hurtigere Arbeide og større Produktion.

Paa det Kongelige Würtembergste Høravlægs Institut Hohenheim er anstillet sammenlignende Forsøg med forskjellige Slags Brydningsmaader, deriblandt mellem den flandske og den med Kuthe's Mølle. Resultaterne heraf vare:

1000 \mathcal{R} Hørstraae have medtaget:

efter den flamske Maade 851 Timers Arbeide

— Kuthe's — 844 — —

Affaldet har udgjort:

efter den flamske Maade 629 \mathcal{R} 12 Lod.

— Kuthe's — 608 — —

Af brugeligt Material udvandt efter den flamske Maade:

ved Brydning, Blaar . . . 80 \mathcal{R}

— Hegling, dito . . . 132 —

— reen Hør 157 —

efter Kuthe's Maal:

ved Brydning, Blaar . . . 71 \mathcal{R}

— Hegling, dito . . . 154 —

— reen Hør 163 —

Næst efter Ruthes Maade, befandtes den flamske at være den Bedste.

Brydningen foretages i Belgien i de 5 Vintermaaneder. Det sidste af det hertil hørende Arbeide skeer ved Skjættestof eller ved Trækning, hvorved Hørreren renses og stilles fra Skæverne. Det er især Fruentimmerne, som udføre dette Slags Arbeide.

Paa disse forskjellige Behandlingsmaaders omhyggelige Udførelse beroer for en stor Deel Hørrerens Godhed. Til Exempel herpaa anføres, at den Hør, som er avlet udenfor Waes Landet, bliver ligesaa god som den, der her avles, naar den bringes hid og behandles her. Mange paastaae, at Hørrerens Behandling efter Ruffningen har større Indflydelse paa dens Godhed end den Jord, hvori den er avlet. Til et Forsøg blev et i Brabant avlet Parti Hør deelt i tvende Dele; det ene behandlede paa Borestedet, det andet i Waes Landet. Medens dette efter Behandlingen betalte med 70—80 sous, opnaaedes for det andet ikke mere end 50—55 sous.

O. J. Kawert.
